

СЕРІЯ “БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ”

Н.О. Будна, А.В. Степанюк, Т.В. Гладюк

УРОКИ З ПРИРОДОЗНАВСТВА

1 клас

Посібник для вчителя



ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 371.32:502.2
ББК 74.261
Б 90

Рецензенти:
кандидат педагогічних наук, доцент
Жирська Г.Я.

вчитель вищої категорії, старший вчитель
Походжай Н.Я.

Серію “Бібліотека вчителя” засновано 2007 р.

Будна Н.О.

Б 90 Уроки з природознавства : 1 клас : посібник для вчителя / Н.О. Будна, А.В. Степанюк, Т.В. Гладюк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014. — 256 с. — (Бібліотека вчителя).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-3659-7

У посібнику подано конспекти уроків з природознавства для 1-го класу, зміст яких відповідає навчальній програмі МОНмолодьспорту України, Державному стандарту початкової загальної освіти, та підручникам “Природознавство. 1 клас” (автор Грущинська І.В.).

Пропонуються зразки бесід на етапі вивчення нового матеріалу, хвилинки фенологічних спостережень, досліди, міні-проекти, дослідницькі практикуми, практичні завдання у кутку живої природи та під час екскурсій, інтерактивні форми роботи, ігровий та цікавий додатковий матеріал.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 371.32:502.2
ББК 74.261

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

Серія “Бібліотека вчителя”

БУДНА Наталія Олександрівна

СТЕПАНЮК Алла Василівна

ГЛАДЮК Тетяна Володимирівна

УРОКИ З ПРИРОДОЗНАВСТВА

1 КЛАС

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Марія Мигаль*

Обкладинка *Аліни Воронкової*

Комп'ютерна верстка *Тетяни Шост*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 25.09.2013. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 29,76. Умовн. фарбо-відб. 29,76.

Видавництво “Навчальна книга — Богдан”
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-3659-7

© Навчальна книга — Богдан, 2014

№ з/п	Тема уроку	Сторінка	Дата
1.	Що вивчає природознавство?	5	
Розділ I. Світ, у якому ти живеш			
2.	Що таке навколишній світ?	9	
3.	Що таке природа?	13	
4.	Що належить до неживої природи?	15	
5.	Що належить до живої природи?	17	
6.	Ознайомлення з об'єктами неживої і живої природи.	19	
7.	Які ознаки мають живі організми?	21	
8.	Які умови необхідні для життя?	25	
9.	Як людина пізнає світ?	27	
10.	Як людина вивчає природу? Спостереження. Досліди. Дослідницька лабораторія. Дослідження дрібних деталей, предметів за допомогою лупи.	31	
11.	Які об'єкти природні, а які — створили люди? Дослідницька лабораторія. Що із чого виготовлено? З чого виробляють папір?	37	
12.	Спостереження за осінніми змінами в неживій та живій природі.	41	
13.	Яке значення має природа для людини?	43	
14.	Як потрібно берегти природу?	47	
15.	Підбиваємо підсумки: що ти знаєш про світ, у якому ти живеш?	51	
Розділ II. Світ неживої природи			
16.	Яке значення для життя на Землі має Сонце?	53	
17.	Як побачити повітря? Дослідницька лабораторія. Властивості повітря.	59	
18.	Яке значення має повітря?	61	
19.	Які властивості має вода? Дослідницька лабораторія. Властивості води.	65	
20.	Яке значення має вода?	69	
21.	Що таке гірські породи? Дослідницька лабораторія. Ознайомлення з колекцією гірських порід рідного краю.	71	
22-23.	Що таке ґрунт? Дослідницька лабораторія. Склад ґрунту. Як охороняти ґрунт?	73	
24.	Підбиваємо підсумки: що ти знаєш про неживу природу?	77	
Розділ III. Світ живої природи			
25.	Якими бувають рослини? Дикорослі і культурні рослини.	79	
26.	Яку будову мають рослини? Дослідницька лабораторія. Будова рослин.	83	
27.	Як розрізняти дерева, кущі і трав'янисті рослини?	87	
28.	Які дерева належать до листяних, а які — до хвойних?	91	
29.	Екскурсія в зимовий парк (ліс). Спостереження за зимовими змінами в неживій та живій природі. Як можна допомогти тваринам узимку?	95	
30.	Яку користь культурні рослини приносять людям?	99	
31.	Як доглядати за кімнатними рослинами? Дослідницька лабораторія. Догляд за кімнатними квітами.	103	
32.	Для чого потрібні рослини?	107	
33.	Якими бувають тварини? Дикі і свійські тварини.	113	

№ з/п	Тема уроку	Сторінка	Дата
34.	Для чого потрібні свійські тварини?	117	
35.	Хто такі комахи? Дослідницька лабораторія. Як живуть мурахи?	121	
36.	Хто такі риби?	127	
37.	Хто такі птахи?	129	
38.	Чим звірі відрізняються від інших тварин?	139	
39.	Які в тебе домашні улюбленці?	147	
40.	Коли і чим живляться тварини?	155	
41.	Як треба поводитися серед природи?	161	
42.	Підбиваємо підсумки: що ти знаєш про рослин і тварин?	165	
Розділ IV. Рідний край			
43-44.	Де твій рідний край? Яка природа у твоєму краї?	167	
45.	Які водойми дають воду твоєму рідному краю?	171	
46.	Які рослини прикрашають твій рідний край? Лікарські рослини.	175	
47.	Як захищати рослини у рідному краї? Червона книга України.	179	
48-49.	Які тварини живуть у твоєму краї? Як люди дбають про охорону тварин у твоєму краї?	183	
50.	Які культурні рослини вирощують у рідному краї?	187	
51.	Яких свійських тварин розводять у твоєму краї?	191	
52.	Як люди дбають про свій рідний край?	195	
53.	Підбиваємо підсумки: чим славне твоє рідне місто чи село?	201	
Розділ V. Моя країна — Україна			
54.	Що таке Батьківщина?	203	
55.	Що головне на карті України?	209	
56.	Які куточки України ти мрієш відвідати?	211	
57.	Екскурсія до лісу. Правила поведінки в лісі.	213	
58.	Які водойми є в Україні?	219	
59.	Екскурсія до водойми. Правила поведінки поблизу водойм.	223	
60.	Які моря є в Україні?	231	
61.	Якими горами славиться Україна?	233	
62.	Підбиваємо підсумки: що ти знаєш про природу України?	237	
63.	Як економно використовувати воду вдома?	239	
64.	Чи розуміють тварини одне одного?	241	
65.	За що нам вдячні домашні улюбленці?	245	
66.	Ознайомлення з тваринами зоопарку.	251	
67-68.	Підсумок за рік.	255	

УРОК 36

Дата _____

Клас _____

Тема. Хто такі риби?

Мета. Формувати уявлення про риби, їх різноманітність; вміння: а) впізнавати риби за істотною ознакою, порівнювати риби; б) аналізувати ілюстрації, отримувати з них необхідну інформацію і робити висновки, розповідати про отриману інформацію, доводити свою думку; в) класифікувати зображення риб і пояснювати сутність класифікації; г) працювати в парі (групі); г) розвивати спостережливість, кмітливість, логічне мислення; виховувати любов до риб, бажання і потребу пізнавати риб та оберігати їх.

Обладнання. Таблиці, ілюстрації різних риб, дидактичні картки, дидактичні ігри, ілюстрація батискафа.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Фенологічні спостереження та повторення вивченого.

Аналіз стану неба, опадів, вітру.

III. Повторення вивченого.

1. Відповіді на запитання.

— Що вивчали на попередніх уроках? (*Комах і як живуть лісові мурахи.*)

— Яка характерна ознака комах?

— Яких комах запам'ятали? Яких бачили?

2. Робота з картками-бліц (с. 41, 42).

3. Гра “Хто зайвий?”

Хрущ, жук-плавунець, жук-сонечко, клоп-черепашка, метелик, троянда, бабка.

IV. Актуалізація опорних знань, повідомлення теми уроку.

— Ми продовжуємо подорожувати царством тварин. Вирушаємо у природну експедицію на батискафі.

А ось і зупинка.

— Як називають тварин, які живуть у воді, а тіло їх вкрите лускою? (*Риби.*)

— Розгляньте малюнки (акула, жук-плавунець, лебідь, окунь). Які з них риби? (*Акула, окунь.*)

— Сьогодні на уроці ми вивчатимемо риб, їх будову і характерні ознаки.

V. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда за малюнками таблиці “Риби” про будову та істотну ознаку риб.

— Знайдіть у риби голову, тулуб, плавці і хвіст.

— Назвіть частини тіла риби.

— Пригадайте, яке тіло риби на дотик.

— Чим вкрите тіло риби? (*Лускою.*)

— Де живуть риби? (*Риби можуть жити як у солоній, так і у прісній воді.*)

— Яких риб ви знаєте?

— Чим дихають риби?

Висновок. Риби — тварини, тіло яких вкрите слизькою лускою. У них є голова, тулуб, плавці, хвіст. Живуть у водоймах.

2. Робота в парах.

— Розгляньте малюнки. (*Шука ганяє за дрібними рибами, товстолобик поїдає водорості.*)

— Чим живляться риби?

Висновок. Живляться риби різноманітною рибою, водяною рослинністю.

3. Творче завдання.

Поміркуй! Чи легко живеться ридам взимку? Чому?

4. Робота з підручником (с. 78–79).

а) Розгляд фотографій.

б) Відповіді на запитання.

— Яких тварин називають рибами?

— Яка характерна ознака риб?

— Як риби дихають?

— Навіщо ридам потрібні плавники та хвіст? (*Хвіст потрібен для поворотів при русі, а плавники для збереження рівноваги.*)

- Де можуть жити риби?
в) Поміркуйте! Чому в риб така особлива форма тіла?
г) Розповіді учнів про акваріумних риб.

5. Відгадування загадок.

- У воді живе,
не має дзьоба, а клює. (*Риба*)
- Водою їхали пани,
убрані в срібні жупани —
лата на латі
панам радіють у кожній хаті. (*Риба*)
- Я на тілі смуги маю,
здобич в глибині шукаю,
хижими зубами “кляц” —
стережись мене, карась! (*Щука*)

6. Розповіді учнів про різних риб (прісноводних і тих, що живуть в морях).

7. Цікаво знати!

* Найбільшою рибою, яка живе у прісних водоймах України, вважається сом. У 2 роки сом досягає довжини 50-60 см, а у 25 років важить 110 кг і має довжину тіла понад 3 м. У минулому вимиту і висушену шкіру сома використовували замість скла, бо вона була прозорою і міцною.

* У багатьох риб дуже гострий зір, але їхні очі не мають повік. Навколишня вода зволожує та очищує очі.

8. Робота в групах.

— Порівняйте щуку й окуня за розміром, забарвленням, будовою. Чим вони подібні? Чим відрізняються?

Фізкультхвилинка

Раз, два — всі пірнають.
Три, чотири — виринають.
П'ять, шість — на воді
кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім — що є сили
всі до берега поплили.
Дев'ять, десять — обтрусилась
і за парти опустились.

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Продовжити речення.

Риби — це карась,
Тіло риб вкрите слизькою

2. Знайти “зайве”.

- а) Щука, карась, сом, оселедець.
- б) Камбала, форель, скумбрія, сардина.

3. Робота в зошиті (с. 34).

4. Робота з картками-бліц (с. 43).

5. Тестові завдання (с. 32).

6. Робота в групах з дидактичними картками.

7. Спостереження за рибами в акваріумі у живому куточку.

— Які рибки є в акваріумі?

— Як вони рухаються?

— Як споживають корм?

— Як дихають?

8. Гра “Лото” (або “Склади пазл”).

VII. Підсумок уроку.

1. Відповіді на запитання.

— Що нового ви дізналися на уроці?

— Що вам найбільше сподобалося на уроці?

— Чи знадобляться вам знання, отримані на уроці?

2. Робота з батьками.

а) Розкажіть батькам про риб.

б) Пофантазуйте! Про що мріють риби взимку?

3. Виконайте завдання для друга природи. Пригадайте, які мультфільми про життя риб ви знаєте. Який вам сподобався найбільше? Розкажіть про його героїв.

V. Четверта зупинка — птахи.

1. Про орлів.

— Що за тварини у клітках? (*Птахи.*)

Це орли. У них велике тіло, зігнутий дзьоб, яким вони розривають здобич.

— Що роблять орли в клітці? Як їдять?

(*Орлів, беркутів людина приручає і вони допомагають їй на полюванні. Орли — це великі могутні птахи. Вони полюють на зайців, лисиць, тетеревів.*)

Степні орли знищують гризунів, можуть нападати на домашніх тварин.)

— Зверніть увагу на орлів, у яких немає пір'я на шиї і на ногах. Це орли-могильники. Вони поїдають трупи тварин. Їх називають санітарами.

2. Про сову.

— Що за тварини у клітках? (*Птахи.*)

- Уночі гуляє,
а вдень спочиває,
має круглі очі,
бачить серед ночі. (*Сова*)

Сови — нічні птахи. Мають дуже великі очі, завдяки яким добре бачать уночі. У них добрий слух. Полюють на мишей, дрібних пташок. У них зігнутий дзьоб, як гачок, та гострі кігті на лапах.

3. Про страусів.

— Що за тварини за загорожею? (*Птахи.*)

Це страуси. У них довга шия, високі міцні ноги. Ці птахи не літають, але швидко бігають.

Ось мале страусеня,
воно зовсім пташеня,
та вже біга досить швидко —
дожене, либонь, коня!
Хоч він двоє крилець має,
над землею не злітає —
міряють дороги
мозолясті ноги!

С. Маршак

4. Про лебедів, качок.

— Що за птахи плавають у воді? (*Лебеді, качки.*)

— Поспостерігайте, як вони махають крилами, як плавають.

VI. П'ята зупинка — слони, жирафи, верблюди, кенгуру, зебри.

1. Про слонів.

— Що за тварини за загорожею? (*Слони.*)

- Дуже товсті ноги маю,
тихо їх переставляю.
Височезний я на зріст,
біля рота маю хвіст! (*Слон*)
- Чудернацькою рукою
обливається водою.
Вимив голову і вухо
в балії вмить стало сухо.

С. Маршак

— Які слони за розмірами — великі чи малі?

— Що їсть слон? Як він рухається?

2. Про жирафів.

— Що за тварини за загорожею? (*Жирафи.*)

- Очі гарні. Пишні вії.
Має дуже довгу шию.
Добре це, бо зручно їсти
із дерев зелене листя. (*Жираф*)

— Що їсть жирафа? Як вона рухається?

3. Про верблюдів.

— Що за тварини за загорожею? (*Верблюди.*)

- Ходить диво по рівнині,
дві гори несе на спині. (*Верблюд*)

- Крізь пустелю навпростець
йдуть-бредуть неквапом.
Схожі, ніби близнюки,
дві гори на лапах. (*Верблюди*)

— Що їсть верблюд?

4. Про кенгуру.

— Що за тварини за загорожею? (*Кенгуру*.)

Довгохвостий кенгуру
погуляти зве сестру.
Вона ж має іншу думку,
бо стрибнула мамі в сумку.

С. Маршак

— Що роблять кенгуру? Як вони рухаються?

5. Про зебр.

— Що за тварини за загорожею? (*Зебри*.)

Фраками смугастими
ці конячки хвастали.
Коні ці незрозумілі —
і не чорні, і не білі.
А якої ж вони масті?

Розліновано-смугасті! (*Зебри*)

— Що роблять зебри? Як вони рухаються?

VII. Підсумки екскурсії.

1. Відповіді на запитання.

— Яких тварин бачили на екскурсії?

— Яких звірів бачили?

— Яких птахів бачили?

— Що вам сподобалося на екскурсії?

2. Робота з батьками.

— Розкажіть батькам, яких тварин ви бачили на екскурсії. Намалюйте тварину, яка вам сподобалась.

УРОКИ 67–68

Тема. Підсумок за рік.